

Jag minns.....

Harry Grundell om sin uppväxt i början av 1900-talet. Idag kan nog ingen förstå hur fattigt och eländigt det var. Min far gick bort när jag var fem år gammal och mina syskon och jag kom till Väne-Åsaka fattigård. Det var år 1916. Hur länge mina syskon och jag var där minns jag inte riktigt.

Min bakgrund

Mors namn var Hilda Larsson, född år 1878, död 1955. Fars namn var Anders Grundell, född år 1867, död 1915. Varifrån efternamnet Grundell kommer vet jag inte, men det finns många med det namnet i och runt göteborgstrakten. Det var aldrig tal om var far kom ifrån, men troligtvis från trakten kring Varberg. Både far och mor hade varit gifta tidigare.

Från första äktenskapet hade far fem barn, tre flickor och två pojkar. De bodde på Lindholmen i Göteborg. Samtliga dessa barn utvandrade till Amerika mellan åren 1909 – 1916. Jag har sett ett foto av fars första fru - hon var mycket vacker.

Mors första man kom från Bohuslän. Själv var hon bagardotter från Majorna i Göteborg. De var 11 barn. Jag tror att far och mor träffades i Göteborg och de flyttade senare till trakten kring Trollhättan. Far och mor fick fyra barn tillsammans, två flickor och två pojkar.

Far gick bort 1915

När far gick bort låg han på det gamla lasarettet i Trollhättan. Han hade dåligt hjärta. Det fanns ju inte samma behandlingar då som det finns idag. Far begravdes Annandag Jul. Jag var fem år gammal och min lillebror Helge var inte ens född - han föddes i mars 1916 och gick bort endast 33 år gammal år 1949. Som jag minns var det mycket snö på begravningsdagen, men om jag var med på begravningen är jag osäker på. Jag fick i alla fall se pappa ligga i kistan.

Uppväxten

När jag var liten bodde familjen "under" Velanda Herrgård där far var kusk. Han hade tidigare, under 11 år, varit droskusk i Göteborg. Hästarna stannade vid varendå krog så han var tvungen att sluta. Körde han några gubbar till kro-

gen så fick hästarna stå och vänta och han följde väl med in och tog några supar han också. Efter fars bortgång fick mor arbete på Sylte Kronogård i Trollhättan och där var vi tillsammans till år 1919. Mor hjälpte till med mjölkning och i jordbruket på gården. Idag är hela området, *Skoftebyn*, bebyggt med flervåningshus. De av mors barn från första äktenskapet som ännu var små placerades ut i fosterhem när hon blev änka 1915, de andra fick plats på bondgårdar.

Vi blev fosterbarn

När vi barn blev utackorderade kom jag till en torpare. Från början var det egentligen meningen att jag skulle till Östads barnhem - men det satte mor stopp för. Som åttaåring kom jag först till en torparfamilj på Koberg, där fanns också en flicka från Trollhättan. Torparens fru var död men han hade en vuxen dotter som skötte hushållet.

När torparen senare avled kom jag till hans bror med familj, också de hade ett torp under Koberg. Det var lika bra hos dem så det hade ingen betydelse, "men visst fasiken fick man arbeta!" Mor fick fem kronor per månad och barn som hjälp från socknen när hon blev änka. Torparen fick 25 kr per månad för att ta sig an mig. Tänk om mamma hade fått de pengarna i stället! Då hade familjen efter fars bortgång, inte behövt splittras.

Skolgång/arbete

I sex år gick jag varannan dag i skolan samt ett år i fortsättningsskola. Jag har kvar ett skolfoto från Kolbacken år 1921, jag var då 11 år och gick i 4:e klass. Jag hade inte några syskon på skolan. Min ena syster var också hos en torpare under Koberg, men hon var mycket yngre. På Kristi Himmelfärdsdag år 1924, på mitt 14:e år, konfirmerades jag. Vi var 75 barn som gått och

läst för prosten Björn Ander i Åsaka socken. Dagen efter konfirmationen "rymde" jag från mitt fosterhem. Jag ville ju tjäna pengar och klara mig själv, inte gå där och arbeta gratis... Jag fick plats som dräng i Gärdhem nära Trollhättan. Men det gick inte alltför lång tid innan jag var "hemma" och hälsade på i mitt fosterhem.

I ungdomen blev man ju inte gammal hos varje bonde - man sökte bättre jobb och tittade efter var pigorna var... (*skratt*). En av drängarna hos en bonde där jag arbetade låg och läste till lång in på natten. "Långa lögnen" hette romanen som var tre böcker. Han försöva sig varje morgon och jag låtsades ju också att jag sov, jag struntade i att väcka honom. När han sedan vaknade undrade han om inte jag skulle gå upp. Vi skulle ju upp tidigt för att mjölka - mjölken skulle ju iväg till mejeriet. Än idag vaknar jag kl 05.00 på morgonen.

Min familj och yrkesliv

Den 14 november 1930 gifte jag mig med Agda, född Pedersen. Vi fick tillsammans fyra flickor. Efter flera statarplatser med mycket elände, bl a som kördräng på en stor gård, Tjurholmen, belägen i Göta älv. Regementet övertog senare området och Kviberg hade mycket hästar där.

Senare flyttade vi till Göteborg och Hisingen där jag arbetade på Eriksbergs varv som rörläggare. Vi bodde då i Solgårdarna på Hisingen, intill Lundby kyrka. År 1942 byggde vi ett barnrikehus i Nol. Vi fick båda arbete på Tudor (batteritillverkning).

Det var endast fem minuters väg till arbetet. Jag var bl a eldare i smälteriet under tre år. Det var bara att trycka på knappar. Men jag fick bly i kroppen och fick sluta. På grund av magont lades jag in på sjukhus - man trodde det var blindtarmen. Men det var blyförgiftning och året var 1953. Jag började därefter som byggnadsarbetare och höll på med det fram till min sjukpensionering. Min fru arbetade fram till sin 67-årsdag på Tudor. Hon avled i april 1981.

Till Alingsås

Efter min frus bortgång flyttade jag till Alingsås där jag fortfarande bor. Jag sköter mig själv och hushållsarbetet än så länge. Jag har inga, varken hel- eller halvsyskon kvar i livet. Ibland har jag kontakt med mina syskonbarn. Ett av dem hyr ett gammalt torp i närheten av Koberg. Jag har ju mina barn, barnbarn, 9 st, och hitintills 15 barnbarnsbarn.

Utvandrarna

En av mina systrar, Svea, som utvandrade år 1916, kom och hälsade på oss 1956, tyvärr knappast ett år efter mors bortgång. Det hade varit roligt för henne att få se Svea än en gång. Men de hade brevväxlat sporadiskt under alla år, och vi fick alltid paket från Amerika till jul varje år. Min ena dotter hade också brevväxlat med Svea och det var en stor händelse när de kom till oss. Svea hade på vägen till Sverige besökt sina systrar på Cape Cod utanför Boston för att öva upp sig lite i svenskan. Hon hade också sin make med, Claes Falk, bördig från Hagfors i Värmland. De talade utmärkt svenska efter alla dessa år. De hade inte talat svenska, endast när det var någon hemlighet för barnen. De kunde inte heller tro att vi fått det så bra, Svea trodde att det kanske skulle vara lika fattigt och eländigt som det var när hon for.

Min dotter besökte USA och släkten första gången 1979 tillsammans med sin yngste son och 1996 tillsammans med sin make. De har ofta kontakt via e-mail nu för tiden. Det vet jag inte riktigt vad det är. För mina halvsyskon som utvandrade gick det mycket väl. Också för deras barn, barnbarn och barnbarnsbarn har det gått mycket bra. De är alla välutbildade, har fina yrken och är välbeställda på alla plan. Man kan ju undra ibland vad som hänt om jag hade följt med.....

*Berättat av Harry Grundell, 90 år,
Sommaren 2000 för Lena Wallin
i Alingsås.
Med hjälp och korrekturläsning av
Harrys dotter Mona i Kungälv.*

Skolfoto från examen i Kolbackens skola år 1921 med barn från små- och stor-skolan, lärare och föräldrar. Skolhuset är rivet nu, det låg vid "Kule skog". Skolläraren syns längst till vänster, i hatt. Harry är den mörkhåriga pojken i mitten, på tredje raden nerifrån.

Följande text är hämtad ur olika skoluppsatser:

Gräfsnäs slottsruin var mycket vackert belägen alldeles intill glasskiosken.

Min familj består av tre personer; Far, mor och jag själv. Självt är jag yngst.

Min far är mycket intresserad av hundar och nu har även jag blivit biten.